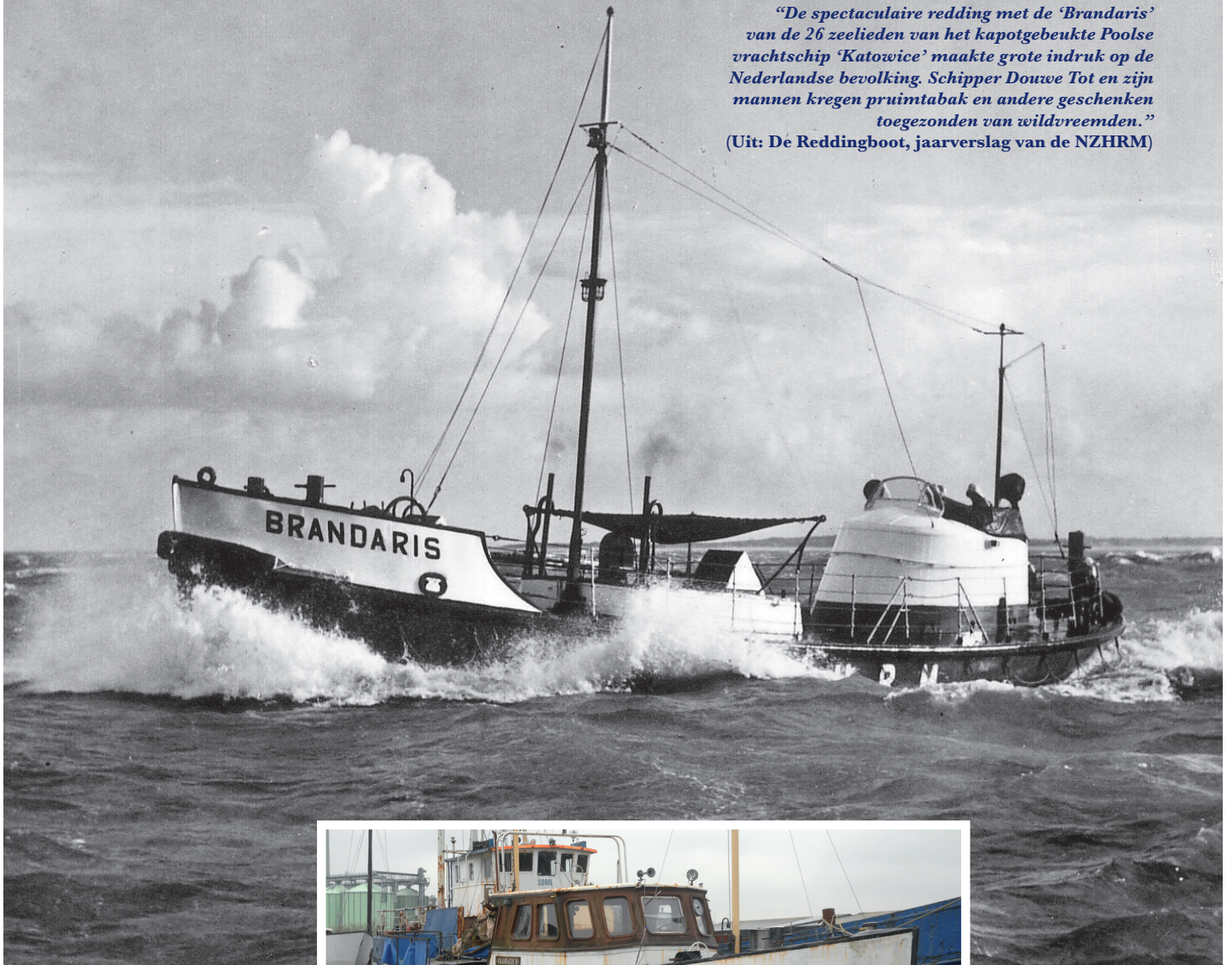

Roemloos ten onder of terug op Terschelling als monument

“De spectaculaire redding met de ‘Brandaris’ van de 26 zeelieden van het kapotgebeukte Poolse vrachtschip ‘Katowice’ maakte grote indruk op de Nederlandse bevolking. Schipper Douwe Tot en zijn mannen kregen pruimtabak en andere geschenken toegezonden van wildvreemden.”
(Uit: De Reddingboot, jaarverslag van de NZHRM)

**Plan voor restauratie en een museale functie
voor de legendarische Terschellinger reddingboot
‘Brandaris’ (1923)**

initiatief van ‘Stichting Behoud Oudste Motorreddingboot
ter Wereld - Terschelling’
restaurateur van de ‘Rutgers van Rozenburg’ en ‘Secretaris Schumacher’

Maritieme historie krijgt nieuw gezicht

De naam 'Brandaris' is onverbreeklijk verbonden met Terschelling. Niet alleen vanwege de beroemde vuurtoren op West, maar zeker ook vanwege de reddingboot 'Brandaris'. Deze verrichtte van 1910 tot 1921, als eerste grote motorreddingboot van de N&ZHRM, tal van uitzonderlijke redden. Tot die dramatische dag in oktober 1921, toen ze uitvoer naar een schip bij Texel, maar nooit terugkeerde...

Geen wonder dat de volgende boot, nog groter en nog sterker, opnieuw 'Brandaris' werd gedoopt. In de gloriejaren verdrongen de Terschellingers zich met regelmaat op de kade om te zien hoe deze 'Brandaris' complete bemanningen van in nood geraakte schepen veilig aan wal bracht. Vaak nog met de dood in de ogen waren ze gered uit de klauwen van de Terschellinger Gronden, of waren ze na een mijn-explosie op het nippertje van hun zinkende schip geplukt. 16 man van de 'Wisla', 26 van de 'Katowice', 16 van de 'Cygnet', 22 van de 'Steinbutt', 36 van de 'Theta Star', 48 van de 'Ecuador'; 517 in totaal. Het maakte de 'Brandaris' tot de meest gelauwerde reddingboot van de waddeneilanden en maakte schippers als Klaas van Urk en Douwe Tot tot ware helden. Hun namen leven voort in straatnamen op het eiland. De roem vergaarden zij dankzij hun grote kennis van schip en vaarwater én dankzij de ongeëvenaarde kwaliteiten van de boot, waarmee ze zee kozen op momenten dat andere schepen de veilige haven opzochten.

Dat gebeurde in een tijd waarin moderne navigatie en communicatie nog in de kinderschoenen stonden. In oorlogstijd dreigde continu het mijnengevaar en werd de in- en uitvaart van het zeegeat bemoeilijkt door gedooftde kustverlichting. In de open stuurkuip, slechts beschermd door een duffelse jas en zuidwester, heeft de bemanning heel wat ontberingen moeten doorstaan. Dat maakt hun daden ongeëvenaard.

VERBOUWD TOT JACHT

Na de actieve periode werd de 'Brandaris' in 1966 verkocht en verbouwd tot jacht. Door achterstallig onderhoud verkeert ze nu in zeer slechte staat, maar dankzij het ijzersterke casco heeft ze de kop boven water weten te houden. Nu, op een cruseaal moment, geldt voor deze boot echter: erop, of eronder.

De 'Brandaris' wordt door de huidige eigenaar om niet ingebracht in de 'Stichting Behoud'. Uitgangspunt is dat ze haar oorspronkelijke uiterlijk terugkrijgt zoals ze in 1965 uit de vaart ging. De motoren en de machinekamer worden, mogelijk als leerproject van het Maritiem Instituut Willem Barentsz op Terschelling, geheel nagelopen en geconserveerd. Daarmee is de basis gelegd om haar in de verdere toekomst weer in de vaart te brengen. Zou onze poging tot herstel nu niet lukken, dan dreigt het schrikbeeld van de ondergang. Dat zou de kans om de maritieme historie van Terschelling verder zichtbaar te maken, teniet doen.

Na restauratie, zo stelt de 'Stichting Behoud' zich voor, krijgt de 'Brandaris' voorlopig een ereplaats op de wal, vlak langs de waterkant, als hommage aan schip en bemanning. En als uithangbord van museum 't Behouden Huys, waar de achtergronden van dit unieke en tastbare stuk cultuurhistorie worden gepresenteerd. Met deze gefaseerde aanpak wordt voorkomen dat de 'Brandaris' voor het nageslacht verloren gaat.

Monument voor Terschelling

OP HET DROGE

De 'Stichting Behoud' wil met behulp van giften, sponsor- en subsidiegelden trachten de 'Brandaris' voor Terschelling te behouden. Er zijn vergevorderde plannen om de reddingboot weer in haar oude gedaante terug te brengen.

De conditie van het casco van de 'Brandaris' is weliswaar nog goed, maar een complete vaarklare restauratie op dit moment zal de financiële en bestuurlijke mogelijkheden van de stichting te boven gaan. Bovendien is er nu onvoldoende basis voor een sluitende exploitatie. Daarom is het plan opgevat het scheepje na een uitwendige restauratie, grondig te conserveren en op het droge langs één van de havens op het eiland te plaatsen. Het college van B & W staat positief ten opzichte van dit plan.

In het museum 't Behouden Huys ligt de complete geschiedenis van deze reddingboot opgeslagen. Er staat een schaalmodel, er is een uitgebreid fotoarchief en er zijn diverse attributen te vinden, waaronder de medailles die de schippers na stoutmoedige reddingen hebben gekregen. Er worden regelmatig tentoonstellingen over het reddingwezen gehouden.

Zonder andere reddingboten tekort te willen doen, behoort de 'Brandaris' (1923) met de 'Insulinde' (1927) van het station Oostmahorn, de 'Dorus Rijkers' (1923) van Den Helder en de 'Neeltje Jacoba' (1930) van IJmuiden, tot de categorie reddingboten met de meest roemruchte reddingen uit de geschiedenis van de Reddingmaatschappij (K)NZHRM, thans KNRM. Ook de andere drie reddingboten zijn behouden gebleven: de 'Insulinde' is in 2010 geheel gerestaureerd en vaart onder de vlag van het Nationaal Reddingmuseum; de 'Neeltje Jacoba' is in de oude staat in particuliere handen en de 'Dorus Rijkers' wordt thans gerestaureerd. Over deze reddingboten, maar in het bijzonder over de 'Brandaris', zijn tal van boeken en publicaties verschenen.

Voor de restauratie van de 'Brandaris', de conservering, transporten en plaatsing op een passende fundering met een lessenaar met informatie, is een begroting opgesteld ten bedrage van 157.049 euro. De 'Stichting Behoud' is middels deze brochure de campagne voor de verwerving van subsidies, giften en fondsen gestart.

PRESENTATIE

Bij het schip is een vandaalbestendige lessenaar gedacht met gegevens over het schip, het reddingwezen en het museum 't Behouden Huys, opgesierd met de logo's van de bedrijven en fondsen die dit project hebben gefinancierd. De Stichting plaatste eerder zo'n lessenaar bij de ligplaats van de 'Rutgers van Rozenburg'. Voorafgaande aan de plaatsing van de boot moet een fundering worden gemaakt en een eenvoudige verlichting worden aangelegd. Het museum 't Behouden Huys heeft een grote collectie attributen over het Terschellinger reddingwezen en organiseert periodiek tentoonstellingen over het maritieme verleden en het reddingwezen. Bovendien is Terschelling nog steeds een belangrijk reddingstation. De binding van de eilanders met het reddingwezen is nog steeds erg groot.

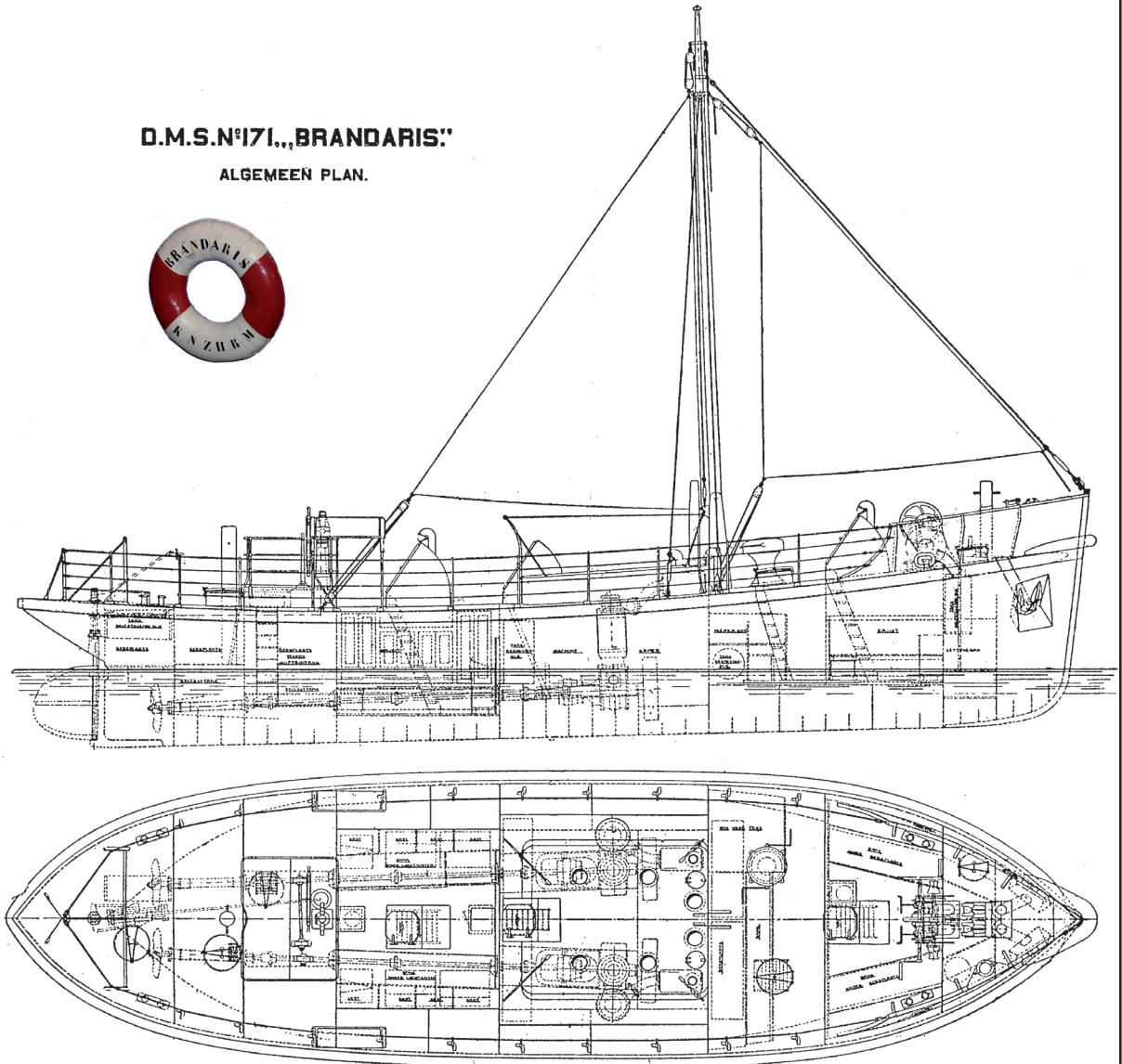
PLANNING

Het streven is om in 2011 het plan voor de uitwendige restauratie te ontwerpen en op papier te zetten. Daarna kunnen werven worden geselecteerd om offerte uit te brengen. In 2013 moet de voorlopige restauratie zijn voltooid en het schip op zijn plaats aan de havenkant worden geplaatst.

D.M.S.N°171,,BRANDARIS''

ALGEMEEN PLAN.

Afb. 4. Motorreddingboot „Brandaris“.

Lengte over alles 18,35 m; lengte o. W.L. 16,52 m; breedte o. Dek 4,75 m; holte i. d. zij 2,33 m; diepgang achter ca. 1,35 m.

Toen de 'Brandaris' in 1923 op papier werd gezet, tekende ontwerper Daniël Goedkoop een kleine 'stuurkast', waarin de bemanning amper beschutting had tegen de golven. Na ernstige corrosie werd deze in 1939 bij Welgelegen in Harlingen vervangen door een exemplaar van koper.

Tijdens de orkaan van oktober 1949 werd de kap door de enorme kracht van een grondzee in elkaar gedrukt. De luchtvaartafdeling van de Kon. Mij De Schelde in Amsterdam maakte een nieuw exemplaar van aluminium. Deze verdween van het schip bij de ombouw tot jacht en werd eigendom van de Stichting Zeevaartschoolbelangen. De Terschellinger organisatie, gelieerd aan het Maritiem Instituut Willem Barentsz, gaf de robuuste stuurkap in bruikleen aan het Nationaal Reddingmuseum in Den Helder. Dit karakteristieke onderdeel verkeert nog in goede staat en zal weer op de 'Brandaris' worden teruggeplaatst.

Techniek, literatuur

G E G E V E N S

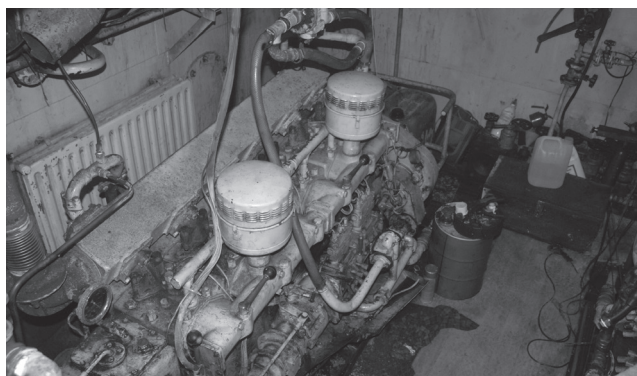
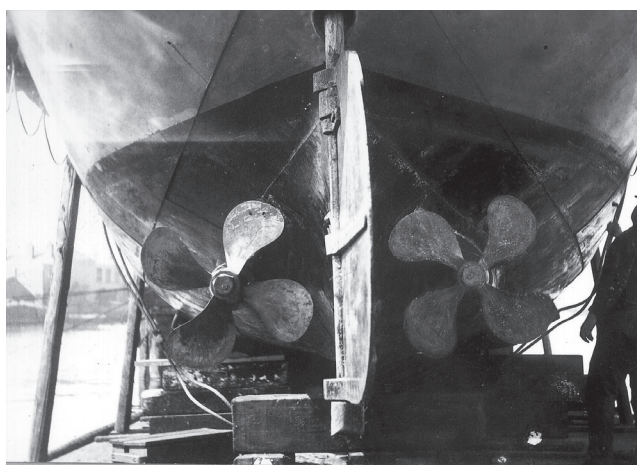
bouwjaar: 1923
opdrachtgever: de 'Noord'
geschenk van: Stichting Hulp na Onderzoek
vernoemd naar: reddingboot 'Brandaris' (I), die in 1921 met man en muis verging
ontwerp: D. Goedkoop
werf: Nederlandsche Scheepsbouw Maatschappij, Amsterdam
type: motorreddingboot
materiaal: Siemens Martin vloeij-ijzer
afmetingen: 18,35 x 4,75 x 1,40 m
waterververplaatsing: 46 ton
motor: 2 x één-cil. Kromhout MD ruwoliemotoren
vermogen: 45 pk elk; **snelheid:** 8,5 kn
hermotorisering: 1949, 2 x Gleniffer; **vermogen:** 120 pk elk

stations: Terschelling (1923-1961); Scheveningen (1961-1965); Terschelling (1965)
schippers: Klaas van Urk (1923-1930)
Douwe Tot (1930-1950)
Klaas Tot (1950-1953)
Jannes Toxopeus (1953-1960)
Piet Lettinga (1960-1961)
Siem den Heyer (1961-1965)
Piet Lettinga (1965-1966)
aantal tochten: 373; **aantal geredden:** 513

bijzonderheden tijdens actieve dienst: 1939: aluminium stuurkap wegens ernstige corrosie op de werf Welgelegen in Harlingen vervangen door koperen kap.
1949: motoren en schroeven vervangen. Ingedeelte stuurkap vervangen door nieuwe van aluminium, gemaakt door de afd. vliegtuigbouw van Kon. Mij. de Schelde, Dordrecht

uit dienst: 1 mei 1966, verkocht op 1 juni 1966 aan Arendsen Hein, psychiater in Den Dolder, verbouwd bij Van Lent, Kaag. Op 26 september 1970 op Terschelling herdoopt 'Douwe Tot', vertoefde daarna lange tijd in de Middellandse Zee
huidige eigenaar: 1984, Evert Jaarsma, herdoopt 'Brandaris II'
lid ORG: nee; **origineel:** nee
thuishaven: St. Nicolaasga, thans Harlingen (vlag: Luxemburg)
hermotorisering: rond het jaar 2000 zijn twee nieuwere, elektrisch startende Gleniffers ingebouwd, afkomstig uit het jacht van een Koeweitse sjeik

(Bron: 'Historische reddingboten')

LITERATUUR

- De kleine vloot (over coasters en zeeslepers, motorschepen, loods- en reddingboten, enz.); von Münching, L.L.; C.V. Uitgeverij v/h C. de Boer Jr., Amsterdam; 1950
- Schip op de Westergonden.; den Oudsten, Bas; Hens, Guust (ill.); Van Goor Zonen, Den Haag; 1958 [Jongensboek waarin het Reddingwezen op Terschelling een rol speelt.]
- Hier reddingboot 'Brandaris'; de Booy, H.Th. de; Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam; 1967 [Jongensboek rond het reddingwerk op Terschelling., gebaseerd op de werkelijkheid.]
- Historische Reddingboten, Heuff, Jan; Flevodruk Harlingen, 2010
- Gouden reddingen; Zeeman, S.; Koninklijke Noord- en Zuid-Hollandsche Redding-Maatschappij, Amsterdam, ; 1980 [z.j., vermoedelijke publicatiedatum: 1980 blz. 64: Douwe Tot (schipper Brandaris II) blz. 65-73: De Brandaris in een orkaan (1 maart 1949; redding van de Katowice]
- "Dikke bries ..." (het levensverhaal van reddingbootschipper Jannes Toxopeus); Beukema, Klaas; Tekst en Advies, Groningen; 1996 [ISBN 90-9010083-0]
- De orkaan van 1953 (Redders trotserden natuurgeweld); Beukema, Hans; Maritext vof, Delfzijl; 2002 [ISBN 90-804684-5-2]
- Storm op de kust - Schepen in nood. 1 Maart 1949; de Booy, H.Th.; De Reddingboot (nr. 66); 5/1949; blz. 2497-2510 [Over de diensten van de reddingboten, w.o. de Brandaris II, tijdens deze zeer zware storm.]
- Drie tochten naar de Ecuador; NN; De Reddingboot nr.81; 12/1956; blz. 3294 - 3297
- In storm en mijnenveld; van Dieren, Hille; De Boer Maritiem, Bussum; 1980 [geschiedenis van de eerste 'Brandaris']

‘Stichting Behoud’

De Stichting Behoud oudste Motorreddingboot ter Wereld is in 2003 opgericht om op Terschelling iets tastbaars uit de geschiedenis van het reddingwezen terug te brengen. Bij voorkeur de voormalige reddingboot ‘Brandaris’ (I). Deze legendarische reddingboot is echter in 1921 met man en muis vergaan en nooit meer teruggevonden. De volgende ‘Brandaris’ (II) – de boot waar we het in dit project over hebben – werd na de uitdienststelling aan particulieren verkocht, mede omdat er op Terschelling onvoldoende kapitaal en initiatief was om de boot te behouden. De tijd was er toen ook nog niet naar. De ‘Stichting Behoud’ is lid van de Nautische Vereniging Oude Reddings Glorie.

‘RUTGERS VAN ROZENBURG’

Toen in 2003 een aardig motorjachtje te koop kwam dat het casco van de oudste motorreddingboot ter wereld bleek te zijn, kwamen de eilanders in actie. Die eerste motorreddingboot was immers de voorloper van de eerste ‘Brandaris’, die de toenmalige N.Z.H.R.M. voor Terschelling liet bouwen.

Om een lang verhaal kort te maken, de ‘Stichting Behoud oudste Motorreddingboot ter Wereld’ werd opgericht om deze eersteling, de ‘Jhr. J.W.H. Rutgers van Rozenburg’ aan te kopen en in oude luister te restaureren. Met een campagne onder het Nederlandse bedrijfsleven en fondsen en met overheidssubsidie werden de benodigde gelden door meer dan honderd subsidiënten vergaard. Tevens kon een eigen museumsteiger in de haven voor het schip worden gerealiseerd.

‘SECRETARIS SCHUMACHER’

In 2006 diende zich onverwacht opnieuw een aantrekkelijke gelegenheid aan om de maritieme historie van Terschelling een duidelijker gezicht te geven. Er werd een fraai zeiljachtje te koop aangeboden dat de enige nog varende roeiredingboot uit Nederland bleek te zijn. Ze bleek bovendien een identiek zusterschip van de roeiredingboot die aan het begin van de vorige eeuw op de haven van Terschelling was gestationeerd en waarvan de reddingbootschuur nog steeds aan de waterkant staat.

De Stichting Behoud startte opnieuw een campagne om dit scheepje, de ‘Secretaris Schumacher’ aan te kopen en in oude staat terug te brengen. Ook werd een replica bootwagen gebouwd voor vervoer. Beide schepen varen onder de vlag van het Museum ’t Behouden Huys voor educatieve doeleinden.

Projecten en activiteiten ‘Stichting behoud oudste motorreddingboot ter Wereld’

- Aankoop, restauratie en exploitatie onder de vlag van museum ’t Behouden Huys van de eerste motorreddingboot ter wereld, de ‘Jhr. J.W.H. Rutgers van Rozenburg’ (2004).
- Aankoop, restauratie en exploitatie onder de vlag van het museum ’t Behouden Huys van de roeiredingboot ‘Secretaris Schumacher’. (2005/2007)
- Bouw van een replica lanceerwagen voor de roeiredingboot ‘Secretaris Schumacher’ (2008)
- Expositie van de roeiredingboot op de watersporttentoonstelling Boot Holland in Leeuwarden op de stand van de Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij (KNRM) (2010)
- Roeidemonstraties met de roeiredingboot en roeien in het kader van de Harlingen-Terschelling Race ter promotie van de KNRM (2010)
- Demonstraties van de ‘Secretaris Schumacher’ op bootwagen met 12 paarden over duin en strand om kennis van vroeger tot leven te brengen (2010). Voor 2011 staan nieuwe demonstraties op het programma.

Financiën

GLOBALE BEGROTING RESTAURATIE MOTORREDDINGBOOT 'BRANDARIS'

De motorreddingboot 'Brandaris' vertegenwoordigt een waarde van € 47.500 en is bij de aanvang van de uitvoering van het project in bezit van de 'Stichting Behoud'. Dit bedrag vormt de eigen inbreng in het project.

notariële acte en leges	€ 1.190,50
restauratie + aanschaf materialen	€ 113.942,50
fundering aanlegplaats	€ 5.355,50
vandaalbestendige lessenaar, brochure, publiciteit en ingebruikname	€ 13.982,50
beheer en organisatie	€ 11.272,50
Onvoorzien	€ 11.305,50
	----- +
Totaal	€ 157.049,00 incl. BTW

De Stichting Behoud heeft tijdens de verkennende fase van het project al toezeggingen voor de financiering gekregen ter waarde van € 42.000, te weten van:

- Fonds Familie Eschauzier
- Stichting Woudsend, Anno 1816
- Enkele particuliere giften
- Klaas van Urk, Terschelling

Voor de realisatie van het project wordt derhalve aan externe financiering middels sponsorbijdragen van goede doelen fondsen, subsidies en giften nog dekking gezocht van € 157.047,50 minus € 42.000 = € 115.047,50

De 'Stichting Behoud' mocht al enkele keren van het Shell Vrijwilligers Fonds uit Den Haag bijdragen ontvangen ter ondersteuning van de werkzaamheden. In 2010 werd een gift van € 300,00 ontvangen. De vereniging van Nederlandse Wegenbouwers schonk ons met hetzelfde doel in 2010 € 500,00.

De 'Stichting Behoud' heeft een ANBI-status (algemeen nut beogende instelling) van de Fiscus.

Colofon

Stichting Behoud oudste motorreddingboot ter Wereld Jhr. Mr. J.W.H. Rutgers van Rozenburg

COMITE VAN AANBEVELING

Dhr. J.A. Jorritsma, Commissaris van de Koningin in de provincie Fryslân

Mr. J.M. Visser, burgemeester van Terschelling

Dhr. R. Boogaard, directeur Koninklijke Nederlandse Reddingmaatschappij (KNRM)

Mr. J.P. Eschauzier, nazaat voormalig burgemeester van Terschelling

Dhr. P. Melles, directeur Rederij Doeksen

Dhr. K. van Urk, oud-wethouder gemeente Terschelling, kleinzoon van schipper Klaas van Urk

BESTUUR

Dhr. M.J. Kusters, voormalig bestuurder hogeschool, voorzitter

Dhr. J.H. Heuff, publicist en kenner van historische reddingboten, secretaris

Dhr. W. van Schoonhoven, accountant RA, hoofd Financiën gemeente Terschelling, penningmeester

Mevr. J. van Berkel, voormalig purser Holland Amerika Lijn

Dhr. M.A.D. Hartlief, voormalig officier koopvaardij

Dhr. P. Smit, voormalig huisarts

Dhr. G.A. de Weerd, voormalig conservator museum 't Behouden Huys, deskundige historische vaartuigen

Dhr. E. Jaarsma, ondernemer, oud-eigenaar 'Brandaris II'

CONTACT

M.J. Kusters

Lergerbosweg 3

8896 JM Hoorn Terschelling

0562-448307

kusters@inn.nl

ABN-Amro 45.82.34.966

KvK 01100641

De 'Brandaris' in de huidige staat. Bij restauratie moeten stuurhut en achterkajuit plaatsmaken voor machinekameropbouw respectievelijk stuurkap.

In andere Noorzeelanden is het zeer gebruikelijk om monumentale schepen op te leggen of een ereplaats op de wal te geven, zoals is te zien in een publicatie over voormalige Duitse reddingboten.

Das SRB „Kauje“ II, ehemals TB „Mellau“, wird seit Juni 2002 auf der Kurpromenade in Westerland auf Sylt ausgestellt.

Das SRB „Eltje“ II, ehemals TB „Anna“, steht seit September 2003 im Nordfriesischen Schifffahrtsmuseum in Husum.

Das MRB „Rickmer Bock“ liegt seit Juni 2003 als Museumschiff im Hafen von Bismar.

Am 25. März 2004 wurde der SK „H. J. Kratschke“ auf dem Gelände der DGRS-Werft in Bremen als Museumschiff aufgestellt.